

Sygn. akt VIII GC 131/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 października 2021 roku

Sąd Rejonowy w Częstochowie VIII Wydział Gospodarczy

w składzie następującym:

Przewodniczący Sędzia Anna Bojanowska - Wysmołek

Protokolant Anita Bednarska

po rozpoznaniu w dniu 22 września 2021 roku w Częstochowie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w A.

przeciwko (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P.

o zapłatę

- zasądza od pozwanego (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w P. na rzecz powoda (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w A. kwotę 21.011,25 zł (dwadzieścia jeden tysięcy jedenaście złotych dwadzieścia pięć groszy) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 7.08.2020 r. do dnia zapłaty,
- zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 4668 zł (cztery tysiące sześćset sześćdziesiąt osiem złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.

VIII GC 131/21

UZASADNIENIE

Pozwem z 16 października 2020 r. powódka (...) sp. z o.o. w A. domagała się zasądzenia od pozwanego (...) sp. z o.o.

w P. kwoty 21 011,15 zł wraz z odsetkami za opóźnienie w transakcjach handlowych i kosztami postępowania. W uzasadnieniu powodowa spółka wskazała, że z pozwaną łączyła ją umowa sprzedaży wraz z dostawą. Umowa jednak nigdy nie została zrealizowana, a pozwana dokonując zwrotu części wpłaconej kwoty dokonała potrącenia kary umownej w kwocie 20% kwoty towaru. W § 5 pkt 2 umowy zastrzeżono karę umowną na wypadek odmowy odbioru towaru, a pozwana spółka nigdy towaru nie dostarczyła oraz uczyniła to z powodu braku przedpłaty przed dostawą. Kara umowna naliczona została wbrew postanowieniom umowy oraz w zakresie zobowiązania pieniężnego, a zatem jest sprzeczna z przepisem ustawy, i jako taka bezwzględnie nieważna (k.3-6).

W piśmie procesowym z 23 grudnia 2020 r. (k. 32) powodowa spółka zmodyfikowała powództwo w ten sposób, że zamiast odsetek w transakcjach handlowych wniosła o zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie.

Nakazem zapłaty, wydanym w postępowaniu upominawczym 15 stycznia 2021 r. (k. 35), referendarz sądowy orzekł zgodnie z żądaniem pozwu.

W sprzeciwie (k. 47-50) pozwana zaskarżyła nakaz zapłaty w całości, wnosząc przy tym o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. W uzasadnieniu wskazała, że zgodnie z umową łączącą strony powódka była zobowiązana

do dokonania zapłaty na konto pozwanej po załadunku, a przed wyjazdem transportu ze swojego magazynu i jednocześnie kupujący miał potwierdzić odbiór towaru. 4 czerwca 2020 r. został podstawiony i załadowany samochód w celu jego dostawy do powódki. Pomimo wielokrotnych prób nie udało uzyskać się od powódki informacji o ostatecznym potwierdzeniu odbioru towaru, jak również czy dokona zapłaty. Pozwana uznała, że poprzez czynności konkludentne odmówiła odbioru przedmiotu umowy. Z tego powodu samochód został rozładowany. Powódka dopiero 9 czerwca 2020 r. skontaktowała się z pozwanym i dokonała zapłaty. Pozwana miała prawo sądzić, że brak wykonania umowy i potwierdzenia umowy w wyznaczonym terminie oznacza odstąpienie od umowy. Dla możliwości skutecznego zastrzeżenia kary umownej z tytułu odstąpienia od umowy nie miało znaczenia, że przyczyną uprawniającą do złożenia oświadczenia o odstąpieniu było nienależyte wykonanie świadczenia pieniężnego czy niepieniężnego.

W toku postępowania strony podtrzymały swoje stanowiska.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powódka (...) sp. z o.o. w A. (jako kupujący) oraz pozwana (...) sp. z o.o. w P. (jako sprzedający) 1 czerwca 2020 r. zawarły umowę, której przedmiotem była sprzedaż oleju sojowego oraz jego dostawa. Przed zawarciem tejże umowy strony już raz ze sobą współpracowały i transakcja przebiegła bez zastrzeżeń.

Olej sojowy miał zostać dostarczony przez sprzedającego do wskazanego przez kupującego magazynu w terminie między 4 czerwca a 5 czerwca 2020 r. (§4 ust. 1 umowy). W § 4 ust. 3 umowy łączącej strony zastrzeżono, że kupujący jest zobowiązany do dokonania zapłaty na konto bankowe po załadunku, a przed wyjazdem transportu z magazynu. W razie odmowy odbioru towaru przez kupującego w oznaczonym terminie, miał zapłacić on sprzedającemu karę umowną w wysokości 20% wartości nieodebranego towaru wyliczonej przy zastosowaniu ceny obowiązującej w dniu planowanej dostawy (§ 5 ust. 1). Zastrzeżono również za rzecz sprzedającego prawo do obciążenia kupującego karą w wysokości 1 000 zł za każde rozpoczęte 12 godzin ponad miarowego postoju pojazdu przewożącego towar na terenie przedsiębiorstwa kupującego (§5 ust. 3) oraz kwotą 30 zł netto/tonę produktu za magazynowanie towaru zgodnie z cennikiem zakładowym, za każdy dzień, w momencie nieodebrania przez kupującego towaru z magazynu sprzedawcy w terminie (§ 5 ust. 5). Sprzedający mógł wstrzymać się, przedłużyć na czas trwania zaległości lub rozwiązać umowę w całości z winy kupującego oraz domagać się od niego zapłaty wszystkich kar z tym związanych w chwili nieopłacenia przynajmniej jednej faktury sprzedażowej w terminie jej płatności (§ 5 ust. 7).

dowód: umowa handlowa z 1.06.2020 r. k. 16-19.

Zgodnie z polityką przyjętą u pozwanej, mającej na celu uniknięcie niepożądanych kosztów związanych z wysyłką i nieodebraniem towaru przez kupującego, ta wymaga, by przed wyjazdem towaru klient dodatkowo potwierdził odbiór dostawy.

dowód: zeznania świadka J. P. 00:28:00 – 00:29:07 k. 73-76; częściowo zeznania A. W. 00:24:47 – 00: 26:49 k. 125-126.

Czynnościami związanymi z zawarciem i realizacją umowy z 1 czerwca 2020 r. w pozwanej spółce zajmował się J. P..

4 czerwca 2020 r. w godzinach popołudniowych pozwana celem wykonania umowy dokonała załadunku samochodu. Następnie sporządzono fakturę pro forma i przesłano ją na adres mailowy powódki. Pozwana nie otrzymała od powódki odpowiedzi, co do przyjęcia towaru w miejscu rozładunku. W związku z tym wstrzymano wysyłkę do dnia następnego tj. 5 czerwca. Kolejnego dnia ponownie podjęto próbę nawiązania kontaktu z powódką. Pracownik pozwanej – J. P. wysłał ponaglącą wiadomość mailową, w której poinformował, że ze względu na brak płatności naruszono warunki umowy, tym samym uniemożliwiając jej realizację. Dodał, że brak płatności w terminie 15 minut oraz brak informacji, czy towar zostanie przyjęty będzie traktowany jako zgoda na rozładunek u pozwanej. Samochód mający przewozić towar został wstrzymany na terenie zakładu w P.. Z uwagi na brak decyzji powódki, prezes zarządu pozwanej zdecydował o zwróceniu załadowanego oleju na zbiorniki.

dowód: wiadomość mailowa k. 52; zeznania świadka J. P. 00:10:34 – 01:02:34 k. 73-76; zeznania świadka K. G. 01:03:38 – 01:35:39 k. 76-78; częściowo zeznania A. W. 00:19:33 – 00: 24:37 k. 125-126.

Powódka była przygotowana na odbiór towaru dostarczanego przez pozwaną. Powódka nie uiściła zapłaty z tytułu faktury nr (...) w terminie, a dopiero 9 czerwca 2020 r., kiedy to dokonała przelewem płatności na rzecz pozwanej w wysokości 83 083,77 zł.

Wskutek niedostarczenia surowca przez pozwaną, w celu zabezpieczenia własnej produkcji powódka zmuszona była zaopatrzyć się w produkty u innego podmiotu.

dowód: zeznania świadka M. L. k. 111-111v.; częściowo zeznania T. S. k. 111v.-112, potwierdzenie przelewu k. 20, 15 czerwca 2020 r. pozwana (...) sp. z o.o. w P. w związku z niezrealizowaniem umowy poinformowała e-mailem powódkę o zwrocie spóźnionego przelewu i jednoczesnym potrąceniu kary wynikającej z niewywiązania się z umowy i powstałymi stąd kosztami. Na potrąconą kwotę złożyła się kara umowna w wysokości 20% kwoty towaru, koszty magazynowania i przestoju samochodu.

Pismem z 30 czerwca 2020 r. pozwana wezwała powódkę do zapłaty kary umownej za zerwanie umowy handlowej w wysokości 16 563,75 zł oraz kwoty 2 000 zł tytułem postoju samochodu na załadunku i kwoty 2 767,50 zł za magazynowanie towaru. Jednocześnie pozwana spółka wystawiła notę obciążeniową obejmującą w/w należności w łącznej wysokości 21 331,25 zł.

dowód: wiadomość mailowa k. 21. zeznania świadka J. P. 00:18:40 – 00:22:22 k. 73-76, wezwanie do zapłaty k. 22, nota obciążeniowa k. 24.

Pismem z 31 lipca 2020 r., doręczonym pozwanej 7 sierpnia 2020 r. powódka wezwała do natychmiastowego zwrotu kwoty 21 011,25 zł.

dowód: potwierdzenie nadania k. 10; potwierdzenie odbioru k. 11-12; wezwanie do zapłaty k. 13

Ustalając stan faktyczny, sąd oparł się na w/w dowodach z dokumentów, które nie były przez strony kwestionowane.

Jeżeli natomiast chodzi o materiał dowodowy pochodzący ze źródeł osobowych - z zeznań świadków: J. P., K. G., M. L. oraz przesłuchania stron, to zasługuje on na wiarę jedynie w zakresie podstawowych faktów związanych z treścią i wykonaniem umowy łączącej strony. W pozostałej natomiast części zeznania wymienionych osób z uwagi na ich relacje zawodowe ze stronami, jak ma to miejsce w przypadku powołanych wyżej świadków, lub występowania w tym charakterze w procesie, co z kolei dotyczy się zeznań prezesa zarządu powódki oraz prezesa zarządu pozwanej, są obarczone znacznym subiektywizmem prowadzącym do interpretacji faktów na korzyść konkretnej ze stron i jako takie nie zasługują na wiarę.

Sąd nie dał zatem wiary zeznaniom prezesa powodowej spółki – T. S., w zakresie w jakim wskazywał, że poinformował pracownika pozwanej spółki (J. P.) o tym, że może mieć opóźnienie w zapłacie i że prosi o wysłanie towaru. Wskazane twierdzenia nie wytrzymują krytyki w konfrontacji z zeznaniami J. P. i K. G.. Przede wszystkim wskazani świadkowie zgodnie wskazywali, że wielokrotne próby kontaktu z T. S. nie przynosiły żadnego efektu.

Nie można także uznać za wiarygodnych zeznań A. W. (prezesa pozwanej spółki), w części w jakiej zeznawał, że powódka nie chciała odebrać wcześniej zamówionego towaru. Po pierwsze zeznaniom tym zaprzeczył prezes powodowej spółki – T. S.. Takie twierdzenia nie znajdują także uzasadnienia w zgromadzonym materiale dowodowym. Już same zeznania strony są wewnętrznie sprzeczne. Raz pozwany wskazywał, że T. S. nie wyrażał chęci odbioru towaru, a innym razem, że nie było z nim kontaktu. Z zeznań J. P. i K. G. zgodnie wynika, że nie mogli nawiązać kontaktu z powódką, a tym samym nie mogli otrzymać informacji zwrotnej świadczącej o braku chęci odbioru zamówionego towaru.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości.

Istota sporu w niniejszej sprawie sprowadzała się do rozstrzygnięcia, czy pozwana spółka była uprawniona do naliczenia kary umownej za odmowę odbioru towaru oraz kar za postój samochodu i magazynowanie towaru, a w konsekwencji potrącenia ich z kwotą uiszczoną przez powódkę tytułem zapłaty za towar.

Strony zawarły umowę, zgodnie z którą pozwana (...) sp. z o.o.

w P. zobowiązała się do sprzedaży i dostarczenia wyprodukowanego oleju sojowego do wskazanego magazynu, a powódka do dokonania zapłaty przed wyjazdem transportu z magazynu sprzedającego. Umowa łącząca strony miała charakter mieszany, zawierała bowiem nie tylko elementy umowy sprzedaży, ale również umowy dostawy.

Zgodnie z art. 483 § 1 k.c. można zastrzec w umowie, że naprawienie szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania niepieniężnego nastąpi przez zapłatę określonej sumy. Kara umowna jest dodatkowym zastrzeżeniem umownym, które zgodnie z zasadą swobody umów może być wprowadzone do treści umowy, mając na celu wzmocnienie skuteczności więzi powstałej między stronami poprzez skłonienie strony zobowiązanej do ścisłego wypełnienia zobowiązania. Stanowi ona niejako gwarancję spełnienia świadczenia przez dłużnika. Kara umowna pełni funkcję kompensacyjną, stymulacyjną oraz represyjną.

W § 5 ust. 1 umowy z 1 czerwca 2020 roku strony ustaliły, że w razie odmowy odbioru towaru przez kupującego w oznaczonym terminie, zapłaci on sprzedającemu karę umowną w wysokości 20% wartości nieodebranego towaru wyliczonej przy zastosowaniu ceny obowiązującej w dniu planowanej dostawy. Co do zasady takie zastrzeżenie kary umownej należy uznać za prawidłowe i skuteczne. Należało zatem ustalić czy powódka odmówiła odbioru oleju sojowego będącego przedmiotem umowy i tym samym czy pozwana była uprawniona do naliczenia kary umownej.

Na podstawie całokształtu materiału dowodowego Sąd doszedł do wniosku, że powódka nie odmówiła odebrania zamówionego towaru. W żadnym wypadku nie można utożsamiać trudności z nawiązaniem kontaktu z powódką, z odmową odebrania oleju sojowego. Już

z samej istoty stosunku zobowiązaniowego łączącego strony wynikała nie tylko wola, ale i obowiązek odebrania zamówionego produktu. Także A. W. nie miał wątpliwości, że samo podpisanie umowy jest równoznaczne z chęcią odbioru towaru. Z żadnego postanowienia umownego nie wynika, aby warunkiem wyjazdu cysterny z olejem sojowy było potwierdzenie woli odbioru transportu. W § 4 ust. 3 umowy łączącej strony zastrzeżono wyłącznie, że kupujący jest zobowiązany do dokonania zapłaty na konto bankowe po załadunku, a przed wyjazdem transportu z magazynu. Z powyższego wynika zatem, że warunkiem wykonania umowy przez pozwaną było otrzymanie płatności. O ile zeznania J. P., K. G. oraz A. W. wykazały, że dodatkowe potwierdzenie wynikało z przyjętego u pozwanej zwyczaju i umożliwiło dostarczenie towaru pomimo braku zapłaty, o tyle wewnątrzorganizacyjna praktyka pozwanej nie mająca odzwierciedlenia w umowie wiążącej strony, nie może obciążać powódki. Tym bardziej też, że z korespondencji mailowej kierowanej do powódki przez J. P. wynikało, że to brak płatności uniemożliwił realizację umowy i stanowił podstawę do naliczenia kary umownej.

Powyższe prowadziło do wniosku, że nie spełniła się przesłanka żądania zapłaty kary umownej. Powódka bowiem nie odmówiła odbioru zamówionego towaru. W tym zakresie wymagane byłoby złożenie jasnego oświadczenia przez osobę upoważnioną do reprezentacji spółki. Pozwana nie była uprawniona do wyinterpretowania powyższego z samego faktu braku kontaktu z powódką.

Wobec tego w ocenie Sądu brak było podstaw do naliczenia kary umownej przez pozwaną, a w konsekwencji - do przyjęcia, że roszczenie pozwanej w zakresie kary umownej mogło zostać skutecznie potrącone z należnością powódki.

Bezspornym jest natomiast w sprawie, że powódka (...) sp. z o.o. w A., pomimo kierowanej do niej korespondencji mailowej i smsowej nie wpłaciła w odpowiednim czasie należności wskazanej w fakturze VAT wystawionej przez pozwaną. Niewątpliwie zatem uchybiła swojemu zobowiązaniu i niewłaściwie wykonała umowę. Niemniej jednak

obowiązek zapłaty ciążyący na powódce był zobowiązaniem o charakterze pieniężnym, co w konsekwencji spowodowało niedopuszczalność zastrzeżenia kary umownej. Kara umowna może zabezpieczać jedynie wykonanie świadczenia o charakterze niepieniężnym.

W istocie, w sytuacji przyjęcia za pozwanym, że brak przedpłaty jest równoznaczny z odmową odbioru towaru, to kara umowna została zastrzeżona na wypadek nieuiszczenia przedpłaty przez powoda na poczet wynagrodzenia pozwanej za sprzedaż i dostawę oleju sojowego. Jak już wskazano - zgodnie z umową, przedpłata była koniecznym warunkiem realizacji przez pozwaną zamówienia. O tym, czy zobowiązanie jest pieniężne, czy niepieniężne w rozumieniu art. 483 k.c. decyduje to, wykonanie którego obowiązku zaspokaja podstawowy interes wierzyciela. W odniesieniu do umowy łączącej strony niewątpliwie jest to zapłata wynagrodzenia.

Zastrzeżenie kary umownej na wypadek niewykonania albo nienależytego wykonania zobowiązania pieniężnego, z uwagi na wyraźny zakaz tego zastrzeżenia w art. 483 § 1 k.c., skutkuje nieważnością tego postanowienia. Jak wynika z art. 58 § 1 k.c., czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna. Zastrzeżenie kary umownej może odnosić się wyłącznie do niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania o charakterze niepieniężnym, a postanowienia umowne wiążące obowiązek zapłaty kary z niespełnieniem (opóźnieniem w spełnieniu) świadczenia pieniężnego kwalifikować należy jako bezwzględnie nieważne. W odniesieniu do świadczeń pieniężnych zastrzeżenie kary umownej jest zbędne, gdyż interes wierzyciela zabezpieczają wówczas odsetki. Z tego względu zastrzeżenie kary umownej należało uznać za nieważne.

Ponadto w § 5 ust. 3 umowy łączącej strony zastrzeżono na rzecz sprzedającego prawo do obciążenia kupującego karą w wysokości 1 000 zł za każde rozpoczęte 12 godzin ponad miarowego postoju pojazdu przewożącego towar na terenie przedsiębiorstwa kupującego. Literalna treść powyższego zastrzeżenia prowadzi do wniosku, że także naliczenie tej kary w niniejszej sprawie nie było dopuszczalne. O ile zarówno J. P., jak i A. W. zeznawali, że nastąpił postój samochodu mającego przetransportować zamówiony olej sojowy do powódki, o tyle jednocześnie zgodnie wskazywali, że wstrzymanie samochodu miało miejsce w P., czyli na terenie przedsiębiorstwa pozwanej, a nie powódki. Tym samym nie zostały spełnione przesłanki pozwalające na naliczenie kary za postój samochodu.

Z kolei w § 5 ust. 5 umowy zastrzeżono na rzecz sprzedającego prawo do obciążenia kupującego kwotą 30 zł netto/tonę produktu za magazynowanie towaru zgodnie z cennikiem zakładowym, za każdy dzień, w momencie nieodebrania przez kupującego towaru z magazynu sprzedawcy w terminie. Przede wszystkim wskazać należy, że zgodnie z treścią zobowiązania, to nie powódka miała odebrać towar z magazynu pozwanej, a miał być on dostarczony przez (...) sp. z o.o. w P.. Niemniej jednak nawet w razie przyjęcia, że zastrzeżenie umowne dotyczyło także konieczności magazynowania towaru z powodu odmowy jego odbioru, to wobec poczynionych wcześniej ustaleń, z zachowania powódki nie można domniemywać braku woli przyjęcia transportu z zamówieniem. Wobec braku terminowej zapłaty, to sama pozwana podjęła decyzję o niewykonaniu transportu.

Mając na uwadze powołane ustalenia i rozważania, należało uznać, że potrącenie dokonane przez pozwaną nie było dopuszczalne, a zatem roszczenie powódki zasługiwała na uwzględnienie w całości.

Dodatkowo wskazać też trzeba, że nawet gdyby była podstawa do naliczenia kary umownej, to oświadczenie pozwanej nie było skuteczne. Jeszcze bowiem przed wezwaniem do zapłaty kara umowna (niewymagalna) została przez pozwaną potrącona z kwoty wpłaconej przez powódkę z tytułu faktury nr (...).

Na marginesie podnieść należy, że całkowicie chybionym jest zarzut pozwanej wskazujący na skuteczność zastrzeżenia kary umownej na wypadek odstąpienia od umowy. Nie ulega żadnym wątpliwościom, że można przewidzieć karę umowną na wypadek odstąpienia od umowy, niemniej jednak takiego postanowienia w umowie strony nie zawarły. Co więcej, brak jest nawet zastrzeżenia umownego prawa do odstąpienia od umowy. W takiej sytuacji całkowicie niezrozumiałym jest twierdzenie pozwanej wskazujące na skuteczne potrącenie kary umownej naliczonej w związku z odstąpieniem od umowy.

O odsetkach orzeczono zgodnie z art. 481 § 1 k.c, w myśl którego jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. W niniejszej sprawie Sąd za datę początkową biegu terminu odsetek za opóźnienie przyjął zgodnie z żądaniem pozwu dzień 7 sierpnia 2020 roku jako dzień odebrania przez pozwaną wezwania do zapłaty.

Sąd orzekł o kosztach postępowania na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Na koszty procesu zasądzone na rzecz powodowej spółki składały się: opłata od pełnomocnictwa – 17 zł, opłata sądowa od pozwu – 1051 zł, wynagrodzenie pełnomocnika – 3600 zł.